

Vergaderjaar 2018–2019

32 175

Huwelijks- en gezinsmigratie

Nr. 66

VERSLAG VAN EEN SCHRIFTELIJK OVERLEG

Vastgesteld 13 februari 2019

De vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft een aantal vragen en opmerkingen voorgelegd aan de Minister van Buitenlandse Zaken over de brief van 13 november 2018 over de evaluatie Eenheid Huwelijksdwang / uitvoering nader gewijzigd amendement van het lid Ten Broeke c.s. over oprichting van een Forced Marriage Unit (Kamerstuk 34 550 V, nr. 52) (Kamerstuk 32 175, nr. 64).

De vragen en opmerkingen zijn op 17 december 2018 aan de Minister van Buitenlandse Zaken voorgelegd. Bij brief van 7 februari 2019 zijn de vragen beantwoord.

De voorzitter van de commissie,
Pia Dijkstra

De griffier van de commissie,
Van Toor

Inbreng vanuit de fracties en reactie van de bewindspersoon

Inbreng leden VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang. Zij hebben hierbij nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de VVD-fractie zijn nog altijd van mening dat de problematiek die de aanleiding vormde tot het amendement-Ten Broeke c.s. (Kamerstuk 34 550 V, nr. 52) urgentie verdient. De institutionele vormgeving is daarbij secundair. Een integrale aanpak van een afschuwelijk fenomeen moet centraal staan. De genoemde leden constateren dat dit fenomeen nog altijd actueel is. Nederlandse meisjes en vrouwen zijn en worden immers nog steeds het slachtoffer van huwelijksdwang. Daarmee wordt hen het onvervreembare recht ontnomen om hun leven in te richten zoals zij dat zelf willen. Dat is als het aan de genoemde leden ligt ontoelaatbaar. Zij rekenen erop dat het kabinet die mening deelt.

1.

In de brief schrijft de Minister dat de eenheid kennis en informatie over huwelijksdwang en achterlating heeft verzameld. Kan hij aangeven wat met deze informatie wordt gedaan? Hoe wordt de zogeheten «follow-up» geborgd?

Antwoord:

- De inzet van de eenheid was inderdaad om de opgedane kennis, informatie en connecties duurzaam in te bedden in de consulaire werkprocessen van de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Zo is een interactief draaiboek ontwikkeld – zowel voor casemanagers in Den Haag als voor medewerkers op de posten waar deze problematiek voorkomt – om zo een uniforme en adequate aanpak van huwelijksdwang en achterlatingszaken te garanderen. Daarnaast zijn de gebruikte leersystemen over deze problematiek gereviseerd, uitgebreid en wereldwijd beschikbaar gemaakt voor consulaire medewerkers in Den Haag en op de posten. In dit kader zijn bijvoorbeeld nieuwe *e-learning* modules ontwikkeld om medewerkers verder te trainen in het zorgvuldig in gesprek te kunnen gaan met de kwetsbare groep minderjarige slachtoffers.
- Zoals ook gesteld in de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang is het tegengaan van huwelijksdwang en achterlating daarnaast als speerpunt ingebed over de volle breedte van de consulaire bijstand. De beleidsmedewerker Familiezaken bij de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid is meer in het bijzonder verantwoordelijk voor de coördinatie van beleid en uitvoering in lijn met de inzet van de eenheid en zal zich blijven inzetten – samen met partners in binnen- en buitenland – voor een adequate hulpverlening aan slachtoffers in het buitenland. Vanuit dit centrale punt gaat een katalyserende werking uit naar alle betrokken consulaire medewerkers in Den Haag en wereldwijd.

2.

Ook schrijft de Minister dat diplomatieke en consulaire medewerkers zijn getraind op het gebied van huwelijksdwang. Daarbij zou in het bijzonder zijn ingezet op capaciteit van de ambassades (geaccrediteerd) in Irak, Somalië, Soedan, Pakistan en Marokko. Kan de Minister aangeven of deze trainingen ook in de toekomst worden voortgezet? Kan hij daarnaast aangeven wat hij in deze context bedoelt met de term «focuslanden»? Verwijst hij hiermee naar de focuslanden van de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking, of hanteert het ministerie

eigen focuslanden als het gaat om huwelijksdwang? In dat geval zijn de leden van de VVD-fractie benieuwd of, buiten de top vijf van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA), nog andere landen tot de «focuslanden» behoren, en welke dat dan zijn.

Antwoord

- De term «focuslanden» in de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang verwijst naar de vijf focuslanden van de Eenheid Huwelijksdwang en Achterlating: Irak, Somalië, Soedan, Pakistan en Marokko. De keuze voor de focuslanden bij de inzet van de intensiveringswerkzaamheden van de eenheid huwelijksdwang van Buitenlandse Zaken is gebaseerd op de top vijf landen met Nederlandse gevallen van huwelijksdwang en achterlating in recente jaren, waarbij Buitenlandse Zaken (samen met het LKHA) hulp heeft verleend.
- Deze focuslanden verwijzen dus – ondanks enige overlap – niet naar de in de BHOS-nota aangewezen focusregio's (Beleidsnota over de hoofdlijnen van het beleid op het gebied van Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking in de komende jaren: Investeren in Perspectief – Goed voor de Wereld, Goed voor Nederland, Kamerstuk 34 952, nr. 1 d.d. 18 mei 2018).

3.

De leden van de VVD-fractie vinden het daarnaast van groot belang dat het kabinet de strijd tegen huwelijksdwang zo intensief mogelijk voortzet. Kan het kabinet garanderen dat het blijft inzetten op het probleem dat aan de oprichting van de eenheid ten grondslag lag, namelijk de preventie van huwelijksdwang en het opkomen voor de slachtoffers?

Antwoord

- De rijksbrede aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties bestaat in Nederland uit de gecombineerde aanpak van preventie, bescherming, hulpverlening en de inzet van strafrecht (zie ook eindrapportage verkennergroep aanpak huwelijksdwang en achterlating van 6 juni 2013, Kamerstuk 32 175, nr. 50).
- Het uitgangspunt blijft dat het voorkomen van huwelijksdwang beter is dan achteraf repareren. Voor de gevallen waarin dit niet is gelukt, wordt altijd gekeken wat het best passende middel is om het slachtoffer te helpen. Dit is in sommige gevallen het strafrecht.
- Het Openbaar Ministerie (OM) heeft bevoegdheden om een onderzoek te starten. Huwelijksdwang is strafbaar als vorm van dwang (art. 284 Wetboek van Strafrecht). Vanaf het moment dat het slachtoffer 18 is geworden, heeft het slachtoffer zes jaar de tijd om aangifte te doen. Er kan ook sprake zijn van andere strafbare feiten waarvoor het OM strafrechtelijk kan vervolgen, zoals overtreding van zedenbepalingen of misdrijven tegen de persoonlijke vrijheid. Ook kan het OM in sommige gevallen gebruikmaken van zijn civielrechtelijke bevoegdheden ter stuiting van een voorgenomen huwelijk (art. 1:53 BW) of ter nietigverklaring van een huwelijk (art. 1:71 BW).
- Voor wat betreft de aanpak van schadelijke traditionele praktijken, waaronder huwelijksdwang, ligt de coördinerende rol en verantwoordelijkheid sinds mei 2018 bij het Ministerie van VWS. In mei 2018 is door de Minister van VWS en de Minister voor Rechtsbescherming het programma «geweld hoort nergens thuis» gelanceerd. Hierin is ook aandacht voor specifieke problemen zoals huwelijksdwang.
- Eind 2018 is door het Ministerie van VWS, in samenwerking met de betrokken ministeries, een expertsessie georganiseerd met veldpartijen zoals het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating, GGD GHOR Nederland, de politie, Movisie, Veilig Thuis en Femmes for Freedom. In deze expertsessie is besproken welke maatregelen of instrumenten beschikbaar zijn, wat concrete knelpunten in de praktijk

zijn en op welke wijze deze kunnen worden weggenomen. In de komende periode worden de uitkomsten van deze sessie, in goede samenwerking met de veldpartijen, verder uitgewerkt in concrete acties en maatregelen.

- De Minister van VWS en de Minister van Rechtsbescherming streven ernaar uw Kamer voor de zomer nader te informeren over de uitkomsten in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage van het programma Geweld hoort nergens thuis¹.
- In het kader van de werkzaamheden van de eenheid huwelijksdwang is vlak voor de zomervakantie van 2018 een speciale publiekscampagne opgezet om mogelijke slachtoffers te attenderen op het risico van huwelijksdwang en achterlating en om hen beter te informeren van de bestaande hulplijnen van zowel Veilig Thuis als van het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken.
- Deze campagne zal ook komend jaar tijdens de zomerperiode ingezet worden, in samenwerking met het LKHA en betrokken organisaties uit het maatschappelijk middenveld.

4.

De leden van de VVD-fractie hebben daarnaast een vraag over de omvang van het probleem. Een van de redenen om destijds een amendement in te dienen, was de overtuiging dat het kabinet niet enkel moet wachten tot slachtoffers zich melden, maar dat het kabinet ook actief op zoek moet gaan naar gevallen, aangezien slachtoffers de juiste instanties niet altijd weten te vinden. Hoe gaat het kabinet invulling geven aan de wens van de Kamer om in de strijd tegen huwelijksdwang ook echt proactief te werk te gaan? En kunnen de genoemde leden de overweging om onderzoek te doen naar de beweegredenen om zich te melden zo begrijpen dat ook wordt onderzocht wanneer wel en niet wordt overgegaan tot een melding bij de autoriteiten?

Antwoord

- Zie ook het antwoord op vraag 3. Voor wat betreft de aanpak van schadelijke traditionele praktijken, waaronder huwelijksdwang, ligt de coördinerende rol en verantwoordelijkheid sinds mei 2018 bij het Ministerie van VWS. Het Ministerie van VWS streeft ernaar uw Kamer in de zomer nader te informeren over de uitkomsten in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage van het programma Geweld hoort nergens thuis.²
- In opdracht van het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft het Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld van de Politie (hierna «LEC EGG») eind 2018 een onderzoek gepubliceerd, wat meer inzicht biedt in de mate waarin en de wijze waarop door de Nederlandse politie huwelijksdwang wordt waargenomen. Dit biedt echter geen inzicht in wanneer wel en niet wordt overgegaan tot een melding bij de autoriteiten door slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating, in die zin dat die slachtoffers die niet in beeld zijn bij de Nederlandse autoriteiten ook niet meegenomen kunnen worden in het onderzoek.
- Het rapport van het LEC EGG is inmiddels openbaar toegankelijk via de website van de politie (www.politie.nl) onder het thema «eer gerelateerd geweld».³

5.

Specifiek vinden de genoemde leden het belangrijk dat het kabinet geld beschikbaar houdt om bij eventuele terugkeer de tickets van de slacht-

¹ Kamerstukken 28 345 en 31 015 en 34 907, nr. 206.

² Kamerstukken 28 345 en 31 015 en 34 907, nr. 206.

³ <https://www.politie.nl/themas/eergerelateerd-geweld.html>.

offers te financieren. De Minister schrijft dat hiertoe «voor noodgevallen [...] een bedrag beschikbaar [is] gesteld». Kunnen de leden van de VVD-fractie deze zin zo opvatten dat de essentie van het ticketfonds intact blijft?

Antwoord

- Het «ticketfonds» blijft voorlopig inderdaad functioneren zoals eerder beschreven in de Beantwoording van de vragen van de leden Özütok, Van Ojik en Buitenweg van 17 september 2018 (Aanhangsel Handelingen II 2018/19, nr. 44).
- Het «ticketfonds» is één van de middelen om slachtoffers te ondersteunen bij hun terugkeer naar Nederland door hun ticketkosten voor te financieren. Beleid bij alle consulaire bijstand is dat kosten niet door het Ministerie van Buitenlandse Zaken worden vergoed of voorgeschooten. In uitzondering hierop is in de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken van 12 juni 2017 (Kamerstuk 34 550 V, nr. 78) over de op te richten Eenheid Huwelijksdwang conform het amendement Ten Broeke c.s. van 5 december 2016 (Kamerstuk 34 550 V, nr. 52) aangekondigd dat het ministerie een eenmalige investering zal doen in het op te richten ticketfonds van het LKHA met als doel dat de voorfinanciering van de kosten voor terugkeer van slachtoffers van huwelijksdwang in noodgevallen altijd is gedekt en achteraf op gemeentelijk niveau kan worden geregeld. Deze bijdrage is overgemaakt aan het LKHA in november 2017.

6.

De Minister schrijft dat wordt overwogen om aanvullende hulp te financieren, zoals bijvoorbeeld de kosten voor het verblijf in een *safehouse*. Hoe concreet is deze verkenning? Zijn hier al concrete stappen in gezet? Zo ja, welke?

Antwoord

- Deze verkenning van de mogelijkheden van financiering van aanvullende hulp in het buitenland wordt momenteel door BZ – in nauwe samenwerking met andere departementen – uitgevoerd in het kader van het interdepartementaal overleg Schadelijke Traditionele Praktijken, waarbij het Ministerie van VWS een coördinerende rol heeft.
- Uw kamer wordt geïnformeerd over de voortgang hiervan bij de volgende voortgangsrapportage van het programma «geweld hoort nergens thuis» van de Minister van VWS en de Minister voor Rechtsbescherming.

7.

Ook schrijft de Minister dat «met overheidscampagnes het signaal [kan] worden afgegeven dat zelfs wanneer een slachtoffer niet in Nederland hulp heeft gezocht, deze persoon ook in het buitenland bijgestaan wordt door het Ministerie van Buitenlandse Zaken.» Tegelijkertijd constateren de leden van de VVD-fractie dat het ministerie zelden wordt genoemd in deze campagnes. Hoe gaat de Minister ervoor zorgen dat slachtoffers het ministerie en de diverse posten ook echt weten te vinden?

Antwoord

- In het kader van de werkzaamheden van de eenheid huwelijksdwang is vlak voor de zomervakantie van 2018 een speciale publiekscampagne opgezet om mogelijke slachtoffers te attenderen op het risico van huwelijksdwang en achterlating en om hen beter te informeren van de bestaande hulplijnen van zowel Veilig Thuis als van het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken.

- Deze campagne zal ook komend jaar tijdens de zomerperiode ingezet worden, in samenwerking met het LKHA en betrokken organisaties uit het maatschappelijk middenveld.
- In het kader van het interdepartementaal overleg Schadelijke Traditionele Praktijken wordt daarnaast momenteel door de betrokken ministeries een vervolgaanpak vormgegeven.
- Hierover wordt uw kamer voor de zomer van 2019 nader geïnformeerd in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage van het programma «Geweld hoort nergens thuis» van de Minister van VWS en de Minister voor Rechtsbescherming.

8.

In de evaluatie beschrijft de Minister de «nauwe samenwerking» met partners in het werkveld. Wordt *Femmes For Freedom*, de organisatie die meerdere keren in de evaluatie wordt genoemd, ook beschouwd als partner bij de aanpak van huwelijksdwang?

Antwoord

- *Femmes for Freedom* is inderdaad een voorbeeld van een van de partners in het werkveld waar Buitenlandse Zaken contact mee onderhoudt, die waardevolle input leveren voor de vormgeving van beleid en aanpak. Bij de uitvoering in de landen zelf werkt BZ verder samen met lokale (non-gouvernementele) partners, die actief een bijdrage leveren aan onder meer de opvang en uitvoering van de aanpak op individueel niveau.

9.

Tot slot hopen de leden van de VVD-fractie dat het kabinet iets concreter kan maken hoe de toekomstige aanpak eruitziet en wat wel en niet van het kabinet kan worden verwacht. Kan de Minister aangeven bij wie een buitenstaander, die vermoedt bekend te zijn met een geval van huwelijksdwang waarbij het slachtoffer onder dwang naar het buitenland is ontvoerd, zich moet melden? Wanneer wordt het Ministerie van Buitenlandse Zaken betrokken? En wat kan het ministerie betekenen als de lokale autoriteiten wel of niet hun medewerking verlenen aan opsporing en eventueel zelfs ingrijpen? Kan vervolgens worden geholpen bij de terugkeer naar Nederland? En zijn er vervolgens *safehouses* beschikbaar voor het slachtoffer in kwestie?

Antwoord

- Zoals nader beschreven in de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang is het tegengaan van huwelijksdwang en achterlating ook voor de toekomst een speerpunt van het consulaire beleid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Zowel slachtoffers als buitenstaanders die vermoeden bekend te zijn met een geval van huwelijksdwang of achterlating, kunnen zich melden bij het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken of de 24/7 beschikbare hulplijn van Veilig Thuis. Als slachtoffers al in het buitenland zijn kan er ook direct gemeld worden bij het LKHA.
- Veel hulpverlening gebeurt binnen de landsgrenzen: hierbij ondersteunt het LKHA betrokken hulpverleners (professionals) en heeft het LEC-EGG een sleutelpolitie in de koppeling naar en het informeren van de verschillende politie-eenheden.
- Indien slachtoffers in het buitenland zijn, is het Ministerie van Buitenlandse Zaken primair verantwoordelijk voor de verlening van consulaire bijstand aan slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating in het buitenland. Dit houdt in dat consulaire medewerkers van de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid op het departement in Den Haag – samen met de betrokken consulaire medewerkers op de post in het land in kwestie – zich maximaal inzetten om terugkeer van het

slachtoffer naar Nederland mogelijk te maken, op veilige wijze en binnen de kaders van het (internationaal) recht.

- Het behoeft weinig uitleg dat deze terugkeer makkelijker te realiseren is indien de lokale autoriteiten actief meewerken aan de opsporing van het slachtoffer en eventueel zelfstandig ingrijpen bij dergelijke situaties van dwang. De realiteit is echter dat de verlening van consulaire bijstand om terugkeer van slachtoffers mogelijk te maken bij deze gevallen vaak een uiterst complex proces is, waarbij de «politieke route» lang niet altijd de gewenste uitkomst biedt en de geldende lokale wet- en regelgeving – die doorgaans sterk afwijkt van de Nederlandse wet- en regelgeving waar het gaat om de rechten van minderjarigen en vrouwen in het bijzonder – een beperkend effect kan hebben.
- Buitenlandse Zaken werkt daarom nauw samen met lokale (non-gouvernementele) hulporganisaties, die slachtoffers op een veilige en zorgvuldige wijze kunnen bijstaan in de vaak moeilijke lokale omstandigheden en de per land verschillende wet- en regelgeving.
- Zie ook het antwoord op vraag 6 voor wat betreft de huidige interdepartementale verkenning van de financiering van aanvullende hulp aan slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating in het buitenland.

Inbreng leden PVV-fractie

10.

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de kabinetsbrief met de evaluatie van de Eenheid Huwelijksdwang. Centraal bij deze eenheid staat de opsporing en repatriëring van slachtoffers van huwelijksdwang, zo staat in de toelichting bij het amendement dat aanleiding vormde tot oprichting van de eenheid. Maar in hoeveel gevallen is het sinds de oprichting van de eenheid daadwerkelijk tot de repatriëring van slachtoffers naar Nederland gekomen? En hoe verhoudt dit cijfer zich ten opzichte van de cijfers in de periode vóór de oprichting van de eenheid?

Antwoord

- In 2017 zijn er 4 meldingen gedaan van huwelijksdwang. Na verificatie van deze meldingen zijn 2 slachtoffers succesvol ondersteund bij terugkeer naar Nederland; 1 slachtoffer was woonachtig in het VK en is ondersteund door de Britse *Forced Marriage Unit*; in 1 zaak is de huwelijksdwang afgewend.
- In 2018 zijn er 10 meldingen van huwelijksdwang gedaan. Na verificatie van deze meldingen bleek er bij 6 gevallen daadwerkelijk sprake van huwelijksdwang. In totaal 5 slachtoffers zijn inmiddels met ondersteuning teruggekeerd naar Nederland en 1 slachtoffer wilde geen hulp. Van 1 melding konden geen contactgegevens achterhaald worden, waardoor het niet mogelijk was het slachtoffer verder te ondersteunen. Op 31 december 2018 daarnaast stonden nog 3 zaken open, waarbij Buitenlandse Zaken en het LKHA momenteel bijstand bieden.
- Zie voor meer informatie de annex bij de beantwoording van deze vragen, waarin de cijfers over 2018 in nader detail beschreven⁴.

11.

In de brief staat dat Buitenlandse Zaken in 2017 in twintig zaken consulaire bijstand heeft verleend, waarvan bij vier zaken sprake is geweest van huwelijksdwang. Kan inmiddels ook aangegeven worden hoe deze cijfers er (al dan niet voorlopig) uitzien over 2018?

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Antwoord

- Zie antwoord op vraag 10 en de annex bij de beantwoording van deze vragen, waarin de cijfers over 2018 in nader detail beschreven⁵.

12.

In de bijlage bij de regeringsbrief staat dat er soms «onoverkomelijke belemmeringen» zijn bij het verlenen van consulaire bijstand aan slachtoffers van huwelijksdwang. Dit zou mede te wijten zijn aan de geldende lokale wet- en regelgeving waarvan met name vrouwen en minderjarigen de dupe zijn. Kan de Minister enkele voorbeelden geven van deze zogenaamde «onoverkomelijke belemmeringen» op het gebied van wet- en regelgeving? Waar moet aan gedacht worden en wordt de consulaire bijstand ook belemmerd of verhinderd door sharia wetgeving? In hoeveel gevallen heeft zich dat voorgedaan?

Antwoord

- Bij de verlening van consulaire bijstand moet altijd rekening worden gehouden met de lokale wet- en regelgeving.
- De soms onoverkomelijke belemmeringen voor (consulaire) bijstand aan slachtoffers van huwelijksdwang in het buitenland zijn veelal de vaak bipatride status van de slachtoffers in combinatie met de geldende lokale wet- en regelgeving die sterk afwijkt van de Nederlandse wet- en regelgeving, in het bijzonder waar het gaat om de rechten van minderjarigen en vrouwen. Autoriteiten in het land van herkomst staan niet in alle gevallen toe dat bijstand wordt verleend. Daarnaast kunnen er praktische en juridische belemmeringen zijn voor het uitreizen van het slachtoffer.
- Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft geen statistieken beschikbaar over de rol van «shariawetgeving» in deze context.

13.

De leden van de PVV-fractie merken op dat de slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating naast de Nederlandse nationaliteit vrijwel altijd over een andere nationaliteit beschikken. Geldt dat ook voor de daders?

Antwoord

- De verlening van consulaire bijstand kan inderdaad belemmerd worden indien het slachtoffer tevens de nationaliteit van het land in kwestie heeft. Dit verschilt per land en per geval, maar kan in combinatie met de lokale wet en regelgeving voor concrete problemen zorgen bij uitreis uit het land in kwestie. Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft geen statistieken beschikbaar van de nationaliteit van «daders» in deze context.

14.

Tot slot willen de leden van de PVV-fractie graag wat meer inzicht in de kosten (inclusief oprichting) van de Eenheid Huwelijksdwang. Vallen deze binnen het door het amendement vrijgespeelde budget?

Antwoord

- De directe intensiverings- en oprichtingswerkzaamheden direct gerelateerd aan de eenheid huwelijksdwang zelf hebben eenmalig circa € 125.000,- gekost. Daarnaast is geïnvesteerd in opleidingsmogelijkheden en -instrumenten, bewustwording, en campagnevoering. Ten slotte zijn kosten gemaakt bij de uitvoering en voor specifieke gevallen. De totale kosten vallen daarmee binnen het door het amendement vrijgespeelde budget.

⁵ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

Inbreng leden D66-fractie

15.

De leden van de D66-fractie hebben met veel interesse kennisgenomen van de evaluatie van de Eenheid Huwelijksdwang. Zij hebben zich destijds met volle overtuiging achter dit initiatief geschaard en onderstrepen het belang van de werkzaamheden van een dergelijke eenheid. Het tegengaan van huwelijksdwang en achterlating blijft wat de aan het woord zijnde leden betreft van onverminderd groot belang. De leden van de D66-fractie vragen zich af in hoeverre gesproken kan worden van een aparte «eenheid» of team binnen het Ministerie van Buitenlandse Zaken? Zij lezen in de evaluatie dat van een kleinschalige, aparte eenheid inmiddels is overgegaan tot één beleidsmedewerker Familiezaken die de verantwoordelijk is voor de coördinatie van beleid en uitvoering. Waar bestond deze eerdere kleinschalige, aparte eenheid uit? Hoeveel fte waren hieraan verbonden? Begrijpen de aan het woord zijnde leden goed dat deze aparte eenheid nu niet meer bestaat?

Antwoord

- Het Ministerie van Buitenlandse Zaken heeft conform het amendement Ten Broeke per 1 augustus 2017 – voor de duur van één jaar – een aparte Eenheid Huwelijksdwang (hierna «de eenheid») opgericht. Deze eenheid had tot doel om de verlening van consulaire bijstand bij huwelijksdwang- en achterlatingszaken structureel te verbeteren.
- De eenheid huwelijksdwang bestond uit in totaal 3 medewerkers die zich voor de duur van een jaar specifiek hebben ingezet voor:
 - o het verzamelen en uitbreiden van kennis en informatie over huwelijksdwang en achterlating en het bestendigen van bestaande en aangaan van nieuwe actieve samenwerkingsverbanden met partners in het werkveld in binnen- en buitenland;
 - o de training van diplomatieke en consulaire medewerkers wereldwijd op het gebied van huwelijksdwang en specifiek het versterken van de capaciteit van ambassades geaccrediteerd in focuslanden Irak, Somalië, Soedan, Pakistan en Marokko;
 - o de (financiering van de) samenwerking met lokale non-gouvernementele organisaties (NGO's) in het werkveld in deze focuslanden;
 - o het opzetten van een speciale publiekscampagne vlak voor de zomervakantie om mogelijke slachtoffers te attenderen op het risico van huwelijksdwang en achterlating, die ook de komende jaren tijdens de zomerperiode ingezet zal worden.
- De eenheid heeft de opgedane kennis, informatie en connecties duurzaam ingebed in de consulaire werkprocessen van de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.
- Zoals ook gesteld in de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang is het tegengaan van huwelijksdwang en achterlating daarnaast een van de speerpunten van het Nederlandse consulaire beleid. De beleidsmedewerker Familiezaken bij de Directie Consulaire Zaken en Visumbeleid is meer in het bijzonder verantwoordelijk voor de coördinatie van beleid en uitvoering in lijn met de inzet van de eenheid en zal zich blijven inzetten – samen met partners in binnen- en buitenland – voor een adequate hulpverlening aan slachtoffers in het buitenland.
- Op deze wijze is geborgd dat de kennis niet op een plek blijft, maar over de volle breedte van het consulaire werkveld is vormgegeven, zowel in den Haag als wereldwijd. De beleidsmedewerker familiezaken is een katalysator om deze brede inzet te blijven realiseren.
- Tot slot, voor de verlening van consulaire bijstand in concrete gevallen van Nederlandse slachtoffers van een gedwongen huwelijk in het buitenland werken consulaire medewerkers in Den Haag – samen met

de consulaire medewerkers op de posten – nauw samen met medewerkers van het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating.

16.

De leden van de D66-fractie merken op dat het aantal concrete gevallen van huwelijksdwang waar Buitenlandse Zaken bijstand aan heeft verleend, met 4 opvallend laag is. Zij vragen zich af waarom deze resultaten zo achterblijven? Kan de Minister in het antwoord de aanpak in andere landen zoals het VK en Noorwegen betrekken, waarin wel een aparte eenheid belast is met deze werkzaamheden, in plaats van de Nederlandse aanpak, waarbij dit is verspreid over het ministerie?

Antwoord

- De cijfers over 2017 bedroegen inderdaad 4 gevallen van huwelijksdwang, waarbij het Ministerie van Buitenlandse Zaken in samenwerking met het LKHA bijstand heeft verleend om zo de terugkeer van slachtoffers naar Nederland mogelijk te maken.⁶
- Het is niet vast te stellen – maar zeker ook niet uit te sluiten – dat er in 2017 meer gevallen zijn geweest, waarbij Nederlanders in het buitenland slachtoffer zijn geworden van een gedwongen huwelijk.
- Consulaire medewerkers zijn echter geen opsporingsambtenaren. Consulaire bijstand wordt verleend op basis van een melding en een hulpvraag. Zowel slachtoffers als buitenstaanders die vermoeden bekend te zijn met een geval van huwelijksdwang of achterlating, kunnen zich melden bij het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken of de 24/7 beschikbare hulplijn van Veilig Thuis. Indien slachtoffers al in het buitenland zijn, kunnen zij zich ook direct melden bij het LKHA. Op alle relevante locaties van BZ (ambassades in focuslanden, het permanente contactcenter) zijn medewerkers alert op signalen van huwelijksdwang en achterlating, zodat directe vervolgactie mogelijk is.
- In het kader van de werkzaamheden van de eenheid huwelijksdwang is vlak voor de zomervakantie van 2018 een speciale publiekscampagne opgezet om mogelijke slachtoffers te attenderen op het risico van huwelijksdwang en achterlating en om hen beter te informeren van de bestaande hulplijnen van zowel Veilig Thuis als van het 24/7 Contact Center van Buitenlandse Zaken. Deze campagne zal ook komend jaar tijdens de zomerperiode ingezet worden, in samenwerking met het LKHA en betrokken organisaties uit het maatschappelijk middenveld.
- In het kader van het interdepartementaal overleg Schadelijke Traditionele Praktijken wordt daarnaast momenteel door de betrokken ministeries een vervolgaanpak vormgegeven. Hierover wordt uw kamer voor de zomer van 2019 nader geïnformeerd in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage van het programma «Geweld hoort nergens thuis» van de Minister van VWS en de Minister voor Rechtsbescherming.
- Voor wat betreft de aanpak van schadelijke traditionele praktijken, waaronder huwelijksdwang, ligt de coördinerende rol en verantwoordelijkheid sinds mei 2018 bij het Ministerie van VWS. In mei 2018 is door de Minister van VWS en de Minister voor Rechtsbescherming het programma «geweld hoort nergens thuis» gelanceerd. Hierin is ook aandacht voor specifieke problemen zoals huwelijksdwang.
- Eind 2018 is door het Ministerie van VWS, in samenwerking met de betrokken ministeries, een expertsessie georganiseerd met veldpartijen zoals het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating, GGD GHOR Nederland, de politie, Movisie, Veilig Thuis en *Femmes for Freedom*. In deze expertsessie is besproken welke maatregelen of instrumenten beschikbaar zijn, wat concrete knelpunten in de praktijk

⁶ Zie ook het antwoord op vraag 10 en de annex bij de beantwoording van deze vragen. Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

zijn en op welke wijze deze kunnen worden weggenomen. In de komende periode worden de uitkomsten van deze sessie, in goede samenwerking met de veldpartijen, verder uitgewerkt in concrete acties en maatregelen.

- De Minister van VWS en de Minister van Rechtsbescherming streven ernaar uw Kamer in de zomer nader te informeren over de uitkomsten in de halfjaarlijkse voortgangsrapportage van het programma Geweld hoort nergens thuis⁷.
- Buitenlandse Zaken onderhoudt daarnaast nauw contact met andere landen met een vergelijkbare problematiek – waaronder het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen, maar ook bijvoorbeeld Zweden, Denemarken en België – om zo optimaal samen te werken en van elkaar te leren voor wat betreft de hulpverlening aan slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating.
- De verlening van consulaire bijstand aan slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating is niet «verspreid» over het Ministerie van Buitenlandse Zaken. Net als in bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen wordt de hulpverlening aan slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating uitgevoerd door consulaire medewerkers op de post in het land in kwestie, in nauwe samenspraak met de consulaire medewerkers op het hoofdkantoor van Buitenlandse Zaken in Den Haag.
- De aanpak van de *Forced Marriage Unit* in het Verenigd Koninkrijk verschilt in die zin van de huidige Nederlandse aanpak dat het VK de (overheidsbrede) werkzaamheden in de aanpak van huwelijksdwang heeft samengebracht in een interdepartementale eenheid, die bestaat uit medewerkers van zowel het Britse Ministerie van Binnenlandse Zaken (Home Office) als ook medewerkers van het Britse Ministerie van Buitenlandse Zaken (het Foreign and Commonwealth Office). Deze interdepartementale *taskforce* is dus verantwoordelijk voor zowel de hulpverlening aan slachtoffers in eigen land als de hulpverlening in het buitenland. Daarnaast heeft de *FMU* een trekkersrol in de vormgeving van een integrale publiekscampagne en preventiestrategie. De *FMU* van het Verenigd Koninkrijk rapporteerde in 2017 in totaal 27 slachtoffers uit het buitenland werden gerepatriëerd met ondersteuning van de *FMU*.
- In Nederland draagt het Ministerie van VWS de beleidsverantwoordelijkheid waar het gaat om zorg en ondersteuning van slachtoffers van huwelijksdwang in eigen land. Daarnaast ondersteunt het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating (LKHA) als kennis- en expertisecentrum professionals in het werkveld bij de hulpverlening in eigen land. Medewerkers van Veilig Thuis, Veiligheidshuizen, Raad voor de Kinderbescherming en hulpverleners in het werkveld kunnen bij het LKHA terecht voor informatie, advies en ondersteuning bij de aanpak van huwelijksdwang en achterlating. Als slachtoffers van huwelijksdwang en achterlating in het buitenland zijn werkt het LKHA samen met het Ministerie van Buitenlandse Zaken en ondersteunt slachtoffers bij de terugkeer naar Nederland. Het LKHA voert hierbij de regie op de aanpak in Nederland.
- Een bijkomend verschil tussen de Britse en de Nederlandse aanpak van gevallen van huwelijksdwang is ingegeven door een verschil in wetgeving. De zogeheten *Forced Marriage Protection Orders* geven de Britse overheid – ook in het buitenland – meer slagkracht door bijvoorbeeld het juridisch afdwingbaar maken van medewerking van «daders» (op straffe van detentie). In concrete gevallen kan hiermee toegang tot het slachtoffer gefaciliteerd als deze al in het buitenland is, door bijvoorbeeld een verschijningsplicht van het slachtoffer te eisen

⁷ Kamerstukken 28 345 en 31 015 en 34 907, nr. 206.

voor een interview met consulaire medewerkers op de ambassade (op straffe van detentie van de «daders»).

- Daarnaast maakt de *Forced Marriage Protection Order* het mogelijk om uitreisverboden aan slachtoffers op te leggen bij een risico op een gedwongen huwelijk (of bij risico op vrouwelijke genitale verminking in het vergelijkbare geval van de *Female Genital Mutilation Orders*). Zowel België als Denemarken hebben recent in lijn hiermee nieuwe wetgeving geïntroduceerd om uitreisverboden op te kunnen leggen aan mogelijke slachtoffers van gedwongen huwelijken in het buitenland.
- Zoals ook beschreven in de evaluatie van de eenheid huwelijksdwang biedt Noorwegen tot slot een interessant voorbeeld als het aankomt op preventie en (vroeg)signaleren als basis voor een lange termijn overheidsaanpak van huwelijksdwang. Deze aanpak laat zien dat een meerjarige integrale overheidsaanpak op familie zaken noodzakelijk is voor een beter bereik van (verborgen) slachtoffers (Noors actieplan 2017–2020 met focus op het tegengaan van elke vorm van negatieve sociale controle, huwelijksdwang en vrouwelijke genitale verminking «*the right to decide about one's own life*»).
- Buitenlandse Zaken onderhoudt nauw contact met deze buitenlandse partners ter nadere informering van het Nederlandse beleid en wetgeving op deze zaken alsmede voor mogelijke intensievere samenwerking in concrete gevallen.